

การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR INTERNAL SUPERVISION IN EDUCATION
ERA 4.0 OF SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE
AREA OFFICE BURIRAM

กานต์ธีรา ธรรมสา¹, ธรินธร นามวรรณ²

Kantheera Thammasa¹, Tharinthorn Namwan²

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Faculty of Education, Mahasarakham University, Thailand.^{1,2}

Email : 63010581007@msu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 69 คน และครู จำนวน 275 คน รวม 344 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการติดตาม และประเมินผลการนิเทศ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านการดำเนินการนิเทศ มีความต้องการจำเป็น เมื่อพิจารณารายด้านจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1)ด้านการดำเนินการนิเทศ 2)ด้านการวางแผนการนิเทศ 3)ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 4)ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ 2. แนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 16 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. การพัฒนาแนวทาง 2. การนิเทศภายใน 3. ยุค 4.0

ABSTRACT

The objectives of this research article were 1) to examine the current condition, desirable state and priority needs index of guidelines for Internal Supervision in Education 4.0 era, 2) to develop of Guidelines for Internal Supervision in Education 4.0 era of Schools under The Secondary Educational Service Area Office Buriram. The samples consisted of 69 school principals and 275 teachers in totaled 344 cases. The instruments used were semi-structured Interview and the appropriate form of supervision approach within Thai education in the era 4.0 for schools under The Secondary Educational Service Area Office Buriram. The statistics used to analyze the obtained data were percentage, mean, standard deviation and priority needs index.

The research result revealed that: 1. the current condition of guidelines for Internal Supervision in education 4.0 era of Schools under the Secondary Educational Service Area Office Buriram were overall found at a medium level. Upon considering each aspect it showed that the highest mean aspect was monitoring and evaluating supervision. In terms of desirable state were overall found at the highest level. Upon considering each aspect it showed that the highest mean aspect was supervising operations. Priority needs index considered each aspect from highest to lowest were 1) Operational supervision. 2) Supervision plans 3) Information feedback and 4) Monitoring and evaluating supervision. 2. The Guidelines for Internal Supervision in Education 4.0 era of Schools under The Secondary Educational Service Area Office Buriram included 4 elements 16 Guidelines. The appropriate form of supervision approach was overall found at the highest level.

Keywords : 1. Development of Guidelines 2. Internal Supervision 3. 4.0 Era

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ปัจจุบันสังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการก้าวเข้าสู่โลกยุคดิจิทัลอย่างเต็มตัวประกอบกับรัฐบาลได้ประกาศนโยบาย Thailand 4.0 ซึ่งมีหัวใจสำคัญคือการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยีความคิดสร้างสรรค์ และนวัตกรรม ซึ่งเป้าหมายสำคัญของ Thailand 4.0 คือการทำให้ประเทศไทยก้าวไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงและมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพสูง เนื่องจากคนหรือทรัพยากรมนุษย์นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญและมีความจำเป็นมากที่สุดเพราะเป็นแหล่งความรู้และกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศ ซึ่งการที่จะพัฒนาบุคคลให้มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถสอดคล้องกับนโยบายดังกล่าวได้นั้น ระบบการศึกษาของประเทศจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและก้าวสู่ การศึกษา 4.0 ด้วยเช่นเดียวกัน เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาและยกระดับคุณภาพของบุคคล (เสาวลักษณ์ พิสิษฐ์ไพบูลย์, 2559) ในแวดวงการศึกษาได้มีการเร่งดำเนินการปฏิรูปการศึกษาเพื่อก้าวเข้าสู่ยุค 4.0 ได้อย่างเป็นรูปธรรมในหลายๆ ด้าน ซึ่งในการพัฒนาการศึกษาในยุค 4.0 นั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีทักษะที่ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง เน้นทักษะการคิด ทักษะการออกแบบ ทักษะการเรียนรู้ที่เน้นการปฏิบัติ เพื่อให้ได้ผลผลิตและนวัตกรรมใหม่ๆ ควบคู่ไปกับการพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ และมีภาวะผู้นำ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ต้องการ การดำเนินการที่สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบนี้ ย่อมส่งผลให้การจัดการศึกษาเกิดสัมฤทธิ์ผลตามเจตนารมณ์การศึกษาไทย 4.0 ได้โดยสมบูรณ์ (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560)

เพื่อให้การจัดการศึกษาดำเนินไปอย่างมีคุณภาพ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545 มาตรา 47 จึงได้มีบทบัญญัติว่า “ให้มีระบบการประกันคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติอย่างหลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการที่สำคัญคือ กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการนิเทศ ติดตามประเมินผล” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553) โดยมีการกำหนดไว้ในกฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา พ.ศ.2542 ซึ่งกำหนดการกำกับติดตามการจัดการศึกษาของผู้บริหารไว้อย่างชัดเจนเพื่อให้ผู้บริหารได้ตระหนักเห็นความสำคัญ และนำไปปฏิบัติในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพและได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมว่าการนิเทศภายในเป็นบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาครูให้สามารถจัดกิจกรรมและกระบวนการเรียนรู้ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ (กรองทอง จิรเดชากุล, 2550)

การนิเทศการศึกษาถือเป็นกระบวนการสำคัญอย่างหนึ่งที่มีผลโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการศึกษาและพัฒนาการศึกษาในทุกชั้นตอน จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบการนิเทศที่เหมาะสมสอดคล้องกับสภาพการจัดการศึกษาในปัจจุบัน การนิเทศการศึกษาจะเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการ

ยกระดับคุณภาพการศึกษาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ซึ่งกระบวนการนิเทศที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดควรเป็นการนิเทศที่เกิดจากบุคลากรภายในโรงเรียน เพราะคนที่อยู่ในโรงเรียนย่อมจะทราบปัญหาความต้องการในการได้รับการนิเทศของบุคลากรในโรงเรียนเดียวกันได้ดีกว่าการนิเทศที่เกิดจากบุคคลที่อยู่ภายนอกโรงเรียน การนิเทศเป็นกิจกรรมสำคัญที่ทำให้ผู้บริหารและครูปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนในชั้นเรียนและโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการชี้แนะแนะนำให้สมาชิกทุกคนในหน่วยงานเดียวกันได้กระทำกิจกรรมและรับผิดชอบร่วมกันมีความรู้สึกในความรับผิดชอบร่วมกันมีความสัมพันธ์กันอันเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรจะทำให้งานบรรลุเป้าหมายตามที่ทุกคนคาดหวังและประสบผลสำเร็จเป็นการช่วยเหลือกันดึงเอาความสามารถพิเศษของแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคลอื่นในหมู่คณะก่อให้เกิดพลังความคิดและพลังที่จะผลักดันให้กิจการต่างๆ ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างดี กิติมา ปรีดีติก (2545) เห็นได้ว่าผู้บริหาร ครู และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการนิเทศ ต่างก็เป็นกลไกสำคัญในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ

ในสภาพปัจจุบันการนิเทศภายในยังมีปัญหาอยู่ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีอุปสรรคและข้อจำกัดบางประการของโรงเรียน เช่น ความรู้ความสามารถของผู้นิเทศงานวิชาการในการวางแผนการนิเทศภายในที่สอดคล้องกับความต้องการของบุคลากรในโรงเรียน หรือขาดเทคนิค ขั้นตอนวิธีการนิเทศที่เหมาะสมกับสภาพและบริบทของโรงเรียนและครูส่วนใหญ่จะมีการรับรู้ในด้านลบ ในลักษณะว่าการนิเทศเป็นการออกคำสั่งให้ปฏิบัติและประเมินผลการปฏิบัติงาน ผลที่ตามมา คือ ครูมักจะต่อต้านหรือพยายามหลีกเลี่ยงการมีส่วนร่วมในโครงการนิเทศต่างๆ ที่ถูกจัดขึ้น ดังนั้นกระบวนการนิเทศภายในจึงไม่สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ (วัชรฯ เล่าเรียนดี, 2556) จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงการนิเทศเพื่อแก้ปัญหาของสถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาไม่อาจละเลยการปฏิบัติการนิเทศภายใน เพราะการนิเทศภายในสถานศึกษาเป็นความร่วมมือจากบุคลากรทุกฝ่ายเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งต่างก็รับรู้ปัญหามีความคุ้นเคยกันย่อมแก้ปัญหาดังตรงจุด ทั้งยังกระทำได้อย่างต่อเนื่อง รวดเร็วกว่าการนิเทศภายนอกจะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพนั้น การนิเทศภายในเป็นกระบวนการที่สำคัญทางหนึ่งที่จะต้องดำเนินงานให้ประสานสัมพันธ์กับกระบวนการอื่นๆ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายของหลักสูตร (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553) ดังนั้น การดำเนินงานนิเทศภายในจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญในการแนะช่วยเหลือครู ให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกำกับดูแล ส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานให้ครูในสังกัดสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพพร้อมการนิเทศกำกับติดตามการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลดีแก่การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน และการจัดการกิจกรรมทางการศึกษาให้สอดคล้องกับความ

ต้องการและเกณฑ์มาตรฐานของโรงเรียน ปัจจุบันรับผิดชอบดูแลสถานศึกษาในสังกัด จำนวน 66 โรงเรียนและได้ดำเนินการเกี่ยวกับการนิเทศการศึกษา วิเคราะห์ วิจัย ติดตามตรวจสอบและประเมินผลการพัฒนาระบบบริหารและการจัดการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีคุณภาพ ได้มาตรฐานเท่าเทียมกันและมีนโยบายพัฒนาองค์กรเป็นองค์กร 4.0 ซึ่งได้สนองนโยบายโดยการจัดการนิเทศหลายรูปแบบเพื่อช่วยเหลือครูและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 32, 2563) หากมีการพัฒนาคุณภาพการศึกษาด้วยระบบการดำเนินงานในยุคการศึกษา 4.0 ซึ่งเป็นเวทีของครูที่เป็นนักปฏิบัติมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้วิถีปฏิบัติ ที่เน้นการสร้างนวัตกรรมและนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงาน โดยมีเป้าหมายให้นักเรียนได้เรียนรู้มีการพัฒนาด้านสติปัญญา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การคิดสร้างสรรค์ และการคิดอย่างมีวิจารณญาณ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจประเมินหรือแก้ปัญหาต่าง ๆ และ ก่อให้เกิดการเรียนรู้พัฒนาตนเองซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาต่อไป

จากสภาพปัจจุบันและปัญหาที่กล่าวมานั้นผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของการนิเทศภายในจึงได้มีแนวคิดในการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอนรวมทั้งผู้เกี่ยวข้องได้ศึกษาและนำแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 อันจะเป็นกระบวนการในการบริหารจัดการทางวิชาการที่จะช่วยสนับสนุนและเสริมสร้างการจัดการศึกษา สามารถที่จะดำเนินการจัดการนิเทศการศึกษาได้ตามเกณฑ์มาตรฐานให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน และนำไปใช้ในการพัฒนาปรับปรุงการนิเทศภายในของโรงเรียนให้ประสบผลสำเร็จต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

2.2 เพื่อพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อนำไปพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0

3.2 ได้แนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อเป็นข้อเสนอแนะสำหรับสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และหน่วยงานอื่นที่สนใจนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการนิเทศภายในให้มีคุณภาพ นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในด้านการจัดการเรียนการสอนของครู

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะของการวิจัยแบบผสมผสานมีวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์จำนวน 344 คน โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิโดยใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน 5 ระดับที่ผ่านการประเมินความเหมาะสมโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน จากนั้นนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างแล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ หาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น

ระยะที่ 2 พัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 3 โรงเรียนโรงเรียนละ 2 คน รวม 6 คน จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม(Best Practice) เกี่ยวกับการนิเทศภายในโดยการสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง จากนั้นนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาในระยะที่ 1 มาออกแบบยกร่างแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้างและแบบประเมินแนวทางที่ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน โดยเลือกแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทย ยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

องค์ประกอบการนิเทศ ภายในการศึกษาไทย ยุค 4.0	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI	ลำดับ ความ ต้องการ
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ		
1. ด้านการวางแผนการนิเทศ	2.77	0.87	ปานกลาง	4.61	0.66	มากที่สุด	0.62	2
2. ด้านการดำเนินการนิเทศ	2.86	0.85	ปานกลาง	4.67	0.61	มากที่สุด	0.63	1
3. ด้านการติดตามและ ประเมินผลการนิเทศ	3.01	0.79	ปานกลาง	4.48	0.82	มาก	0.49	4
4. ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ	2.91	0.79	ปานกลาง	4.45	0.71	มาก	0.53	3
รวม	2.89	0.83	ปานกลาง	4.55	0.70	มากที่สุด		

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีความคิดเห็นต่อสภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง($\bar{X}=2.89$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการติดตาม และประเมินผลการนิเทศ($\bar{X}=3.01$) ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ($\bar{X}=2.91$) ด้านการดำเนินการนิเทศ($\bar{X}=2.86$) และด้านการวางแผนการนิเทศ($\bar{X}=2.77$) ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด($\bar{X}=4.55$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการดำเนินการนิเทศ($\bar{X}=4.67$) ด้านการวางแผนการนิเทศ($\bar{X}=4.61$)ด้านการติดตาม และประเมินผลการนิเทศ($\bar{X}=4.48$) และด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ ($\bar{X}=4.45$) ตามลำดับ ลำดับความต้องการจำเป็นของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เรียงลำดับจากความต้องการมากไปหาความต้องการน้อย ได้แก่ 1)ด้านการดำเนินการนิเทศ 2)ด้านการวางแผนการนิเทศ 3)ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับ และ 4)ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ ตามลำดับ

5.2 ผลการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่าแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ประกอบด้วย 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 16 แนวทางได้แก่ 1)ด้านการวางแผนการนิเทศ มี 5 แนวทาง 2)ด้านการดำเนินการนิเทศ มี 4 แนวทาง 3)ด้านการติดตามและประเมินผลการนิเทศ มี 3 แนวทาง และ 4)ด้านการให้ข้อมูล

ย้อนกลับ มี 4 แนวทาง ทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.81 และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.69

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเมื่อเรียงลำดับความสำคัญของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เรียงตามลำดับขององค์ประกอบดังต่อไปนี้ 1)ด้านการดำเนินการนิเทศ 2)ด้านการวางแผนการนิเทศ 3)ด้านการให้ข้อมูลย้อนกลับและ 4)ด้านการติดตาม และประเมินผลการนิเทศ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการดำเนินการนิเทศภายในโรงเรียนในปัจจุบันยังไม่มีกระบวนการนิเทศภายในที่ชัดเจนและไม่มีคู่มือการนิเทศภายในให้ศึกษา ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านการนิเทศภายใน อีกทั้งความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของผู้บริหาร ครูและบุคลากรมีความแตกต่างกัน และภารกิจอื่นที่นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนของครูส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สอดคล้องกับ พิชญ์ชาญ สุตทุม (2559) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 พบว่า สภาพปัจจุบันของการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การประเมินผลและรายงานผล ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งปัจจุบันสถานศึกษายังขาดการประเมินผลที่เป็นระบบ คือไม่ได้นำผลการนิเทศติดตามมาปรับปรุง แก้ไข เพื่อวางแผนการดำเนินการนิเทศภายในครั้งต่อไป และไม่ได้นำผลการนิเทศติดตามมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งยังขาดการนำสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้เพื่อส่งเสริมให้การปฏิบัติงานนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับ วิไลพร อ่อนภูเข (2561) ที่ได้ทำการศึกษา การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่า สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งเหตุที่สภาพปัจจุบันการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 โดยรวมและรายด้านอยู่ระดับปานกลาง อาจเนื่องจากสภาพ

ปัจจุบันของการนิเทศภายในยังขาดการให้การสนับสนุนส่งเสริม เพื่อพัฒนาการศึกษาให้ดำเนินการนิเทศอย่างจริงจังและเป็นระบบ องค์ความรู้และนวัตกรรมทางการนิเทศไม่ได้รับการเผยแพร่และพัฒนาต่อยอดมากนัก สถานศึกษาทั่วไปจึงไม่มีโอกาสได้เรียนรู้และนำนวัตกรรมการนิเทศมาประยุกต์เพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนขาดเวทีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับศาสตร์และองค์ความรู้และประสบการณ์ในการดำเนินการนิเทศภายใน ขาดการสนับสนุนส่งเสริมด้านการนิเทศการศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ยิ่งส่งผลให้สภาพปัญหาการนิเทศในสถานศึกษายังไม่ได้รับการพัฒนาแก้ไขอย่างจริงจัง (เก็จกนก เอื้อวงศ์, 2559)

6.2 แนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ พบว่า มีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อเป็นแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ผสมกับการสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดีเยี่ยม เพื่อนำมาสร้างแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ และมีการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 โดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการนิเทศภายใน จึงสามารถให้ข้อเสนอแนะที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ สมยศ แผ่นทอง (2561) ที่ทำการศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในไทยแลนด์ 4.0 เพื่อยกระดับคุณภาพการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโรงเรียนเนินสง่าวิทยาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดชัยภูมิ พบว่า รูปแบบการนิเทศภายในไทยแลนด์ 4.0 เพื่อยกระดับคุณภาพการประกันภายในสถานศึกษาที่พัฒนา ประกอบด้วย 1)ด้านการให้ความช่วยเหลือแก่ครูโดยตรง 2)ด้านการพัฒนาทักษะการทำงานกลุ่ม 3)ด้านการเสริมสร้างประสบการณ์ทางวิชาชีพ 4) ด้านการพัฒนาหลักสูตร 5)ด้านการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียนและสอดคล้องกับ พิชญ์ชาญ สุตทุม (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 ผลการวิจัยพบว่า ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21 อยู่ในระดับมากที่สุด ด้านการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการนิเทศภายในโรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการของการนิเทศ ด้านการวางแผนและกำหนดทางเลือกของการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนมีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานนิเทศภายใน และวางแผนให้สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ด้านการสร้างสื่อ และเครื่องมือของการนิเทศภายในโรงเรียนโรงเรียนสนับสนุนให้บุคลากรได้รับการพัฒนาความรู้ ทักษะ ในการสร้างสื่อ เครื่องมือในการนิเทศ ด้านการ

ปฏิบัติการนิเทศภายในโรงเรียน ดำเนินการนิเทศตามโครงการที่กำหนดไว้และรายงานความก้าวหน้าในการนิเทศ ด้านการประเมินผลและรายงานผลของการนิเทศภายในโรงเรียน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมในการกำหนดวิธีการและหลักเกณฑ์ในการประเมิน มีการประเมินผลการนิเทศภายในเป็นระยะ และจัดให้มีการสร้างสื่อและเครื่องมือวัดและประเมินผลการนิเทศภายในโรงเรียน

โดยสรุป แนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์นั้น สถานศึกษาสามารถนำไปวางแผนให้สอดคล้องสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของครู เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานนิเทศภายในให้บรรลุตามเป้าหมายที่สถานศึกษากำหนดและช่วยส่งเสริมการดำเนินงานนิเทศภายในให้มีประสิทธิภาพต่อไป

7. องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัยครั้งนี้ องค์ความรู้ที่ได้คือหลักการของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายใน ให้มีความเหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน นำไปแก้ไขปัญหาและพัฒนาการศึกษาให้มีประสิทธิภาพต่อไป

ภาพที่ 1 หลักการของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

8.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรส่งเสริมให้นำผลการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการนิเทศภายใน และนำไปปรับใช้กับสถานศึกษาในสังกัดตามบริบทของสถานศึกษานั้นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลของงานได้จริงอันจะเกิดประโยชน์ต่อระบบการศึกษาต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

8.2.1 จากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ สรุปได้ว่า มีความต้องการด้านการดำเนินการนิเทศมากที่สุด ดังนั้นผู้วิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้การดำเนินการนิเทศภายในมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุตามเป้าหมายของสถานศึกษาที่กำหนดไว้

8.2.2 แนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์จะมีลักษณะแตกต่างกันไปตามองค์ประกอบ ซึ่งสถานศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาการนิเทศภายในได้ และแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน รวมทั้งสิ้น 16 แนวทาง สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริงนั้น ต้องอาศัยความเข้าใจและความร่วมมือร่วมใจจากทุกคนในองค์กรเป็นสำคัญ

8.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

8.3.1 ควรมีการวิจัยการพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 เป็นรายด้าน โดยเฉพาะด้านที่มีระดับความต้องการจำเป็นมาก เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาได้ตรงกับความต้องการอย่างแท้จริง

8.3.2 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จ ในการนำแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ไปใช้ เพื่อปรับปรุงการและพัฒนากระบวนการนิเทศภายในโรงเรียน

8.3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการนำแนวทางการนิเทศภายในการศึกษาไทยยุค 4.0 สำหรับสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ ไปใช้

9. เอกสารอ้างอิง

กรรทอง จิรเดชากุล. (2550). *คู่มือการนิเทศภายใน*. กรุงเทพมหานคร : ธารอักษร.

กิตติมา ปรีดีติลล. (2545). *การบริหารและการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพมหานคร : อักษรภาพิพัฒน์.

- เก็จกนก เอื้อวงศ์. (2559). การชี้แนะ: การประยุกต์ใช้เพื่อการนิเทศการศึกษา. วารสารศึกษาศาสตร์ มจร.. 9(2). 1-13.
- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). การจัดการศึกษา 4.0 กับการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564. จาก <http://adacstou.wixsite.com/adacstou/single-post/>
- พิชญ์ชาญ สุตทุม. (2559). แนวทางการพัฒนาการนิเทศภายในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วัชร เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอน และการโค้ช การพัฒนาวิชาชีพ: ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ 12. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวัง สนามจันทร์.
- วิไลพร อ่อนภูเข. (2561). การพัฒนาแนวทางการนิเทศภายในแบบเพื่อนช่วยเพื่อนสำหรับ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สมยศ แผ่นทอง. (2561). การพัฒนารูปแบบการนิเทศภายในไทยแลนด์ 4.0 เพื่อยกระดับคุณภาพ การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนเนินสง่าวิทยาสังกัดองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32. (2563). รายงานผลการนิเทศ ติดตามและ ประเมินผลการจัดการศึกษา. บุรีรัมย์ : กลุ่มนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 32.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2553. กรุงเทพมหานคร : พรักหวานกราฟฟิค.
- เสาวลักษณ์ พิสิษฐ์ไพบูลย์. (2559). ขับเคลื่อนการศึกษาไทยสู่ไทยแลนด์ 4.0. สืบค้นเมื่อ 22 พฤษภาคม 2564. จาก <http://www.thaihealth.or.th/Content/33499>

10. คำขอบคุณ

การวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความรู้และความช่วยเหลืออย่างสูงยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.ธรินธร นามวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.บุญชม ศรีสะอาด ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธัชชัย จิตรนันท์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ ที่ได้กรุณาให้ คำแนะนำ คำปรึกษาปรับปรุงแก้ไขจนสำเร็จสมบูรณ์ด้วยดี และขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญ และ

ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และได้กรุณาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง และให้คำแนะนำในการสร้างเครื่องมือให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รวมทั้งบุคคลที่ผู้วิจัยได้อ้างอิงทางวิชาการตามที่ปรากฏในบรรณานุกรมและขอขอบพระคุณผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาบุรีรัมย์ทุกท่าน ที่ให้ความอนุเคราะห์และความสะดวกในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย ตลอดจนผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครูทุกท่านที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลครั้งนี้เป็นอย่างดี ตลอดจนสมาชิกในครอบครัวทุกคนที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือและเป็นกำลังใจตลอดมา จนการวิจัยในครั้งนี้สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์